

VIÐMERKINGAR

Kappingin millum USA og Europa

BÚSKAPUR OG VALUTA

Rolf Guttusen
rg@geogr.ku.dk

serliga klára framgongd til dollaran. Framgongdin var ikki nóg stór til at hava nakra stórvægis ávirkan. Mánamorgun gekk dollarin tó eitt sindur fram í mun til euro, so ein euro gav umleið 1,32 dollar.

Úr Europa komu eisini negativ tøl

Størsta arbeiðsloysi í Týsklandi síðan 2. heimsbardaga

Í Týsklandi er arbeiðsloysið framvegis hækkandi, hóast ein partur av hesum kemst av umlegging av lóg-gávuni. Fleiri, sum fyrr fingur sosialhjálp, verða nú skrásett sum arbeiðsleys. Men búskapurin er trekur, og ein harður vetur leggur forðar fyri størri aktiviteti á fleiri økjum. Í februar vóru 5,2 milliónir arbeiðsleys í Týsklandi, í procentum svarar tað til 12,6 %. Tað er størsta talið síðan 2. Heimsbardaga.

Europeiski Centralbankin, ECB, boðaði frá, at teir vænta eina inflatióin í ES uppá 1,9% í hesum ári. ECB førir tann politikk, at inflatióin skal ikki fara upp um 2%. Hetta kann føra við sær, at rentan í ES fer at hækka. Um somu tíð eru teir minni bjartskygdur um, hvussu búskaparvækstururin fer at vera í 2005, og tað væntaða talið bleiv sett eitt sindur niður. Væksturinn væntast nú at blíva 1,6%, har teir fyrr høvdu væntað 1,9%.

Týska problemið

So stóðan er, at størsti búskapur innan euro-økið (Týskland hevur uml. 80 mio. íbúgv) ikki hevur

tað so gott. Seinasta er, at tey tekin til framgongd, sum hava verið, eru horvin aftur, og forsøgnirnar um búskaparligan vøkstur í hesum ári 2005 eru settar niður úr 1,8% til 0,8 %. Hetta gevur sosialdemokratiska kanslaranum trupulleikar, tí stórt arbeiðsloysi og lítill vøkstur ger tað trupult at vinna komandi val til "Bundes-tag". Lógarroytingar og ymsar ábøtur, sum skuldu verið fortreytin fyri nýggjari framgongd, virka stutt sagt ikki. Danska vinnulívsblaðið Børsen sigur 030305 í eini oddagrein, at "Týskland er præget af pessimisme, og er nu ved at gå i selvsving. Det kan få meget alvorlige konsekvenser for hele Europa."

Eitt álvarligt problem er, at Týskland eisini hevur eitt á landshúsarhaldinum uppá 3,6%, og tað er meira enn tey 3 %, sum sokallaða stabilitets-avtalan millum euro-londini sigur er hægsta loyvda hall, sum londini mugu hava. Hetta ger tað trupult hjá týsku stjórnini at seta tiltøk í verk, sum kundu fingið arbeiðsloysið niður, og givið búskapinum nýggjar móguleikar. Seta teir skattin niður á arbeiðsinnstøku og hjá vinnufeløgum, er vandi fyri, at halli uppá stutt sikt gerst enn størri. Eitt positivt tekin úr Týsklandi kom tó fram seinastu viku: Smásøluhandilin vaks við 2,1 %, og tað var 3 ferðir so nógv, sum teir høvdu væntað.

Euro/Dollar lutfallið himprast

Úrslitið bleiv í farnu vik-

uni, at dollarin styrknaði eitt sindur lutfallsliga, men svingini vóru smá. Eingin klárur tendensur er í løtinu. Tíðindini í fyrri vikuni, um broytingar í valuta-goymslunum í fleiri stórum asiatskum londum vórðu dementeraði. Kina, sum hevur sína Yuan-valuta fast bundna at dollara, heldur flokksting hesa vikuna. Men einki bendir á, at teir fyrbils sleppa hesum val-utapolitikki, og fara at uppskriva yuan-virðið. Hetta hevur annars verið eitt heitt ynski frá USA, tí tað kundi bøta um handilsójavnan millum hesi lond. Nú viknar dollarin aftur, og Mikudagin nærkaðist dollar/euro lutfallið 1,34.

Oljuprísurin er í hæddini

Standardoljan frá Brent-feltinum er nú farin væl upp um 50-dollaralinjuna. Noteringin bleiv týsdagin 52,84\$ fyri tunnuna, og rákið gongur upp eftir. Ein langtíðartendensur skapast av tí økta aktivitetinum í Asia, serliga Kina. Teir keypa stórar nøgdir av olju, men eisini stál, kopar, cement og aðrar vørur keypa teir í stórum mongdum. Ein stuttíðar tendensur kemur av kalda veturinum bæði í Europa og USA, sum krevur meira av olju til sentralvarman. Hesin akutti eftirspurningurin gevur oljuprísinum eitt spark uppeftir í hesum døgum.

Bjarni helt ikki orð

Símun á Høvdanum

Ein maður er ein maður, og eitt orð er eitt orð. Hetta kann man ikki siga um Bjarna Djurholm, tí undir valstríðnum fyri góðum ári síðani spurdi undirritaði Bjarna Djurholm, um avgreiðslugjaldið uppá 30 kr, sum Toll og Skattstovan krevur fyrítøkur fyri, bleiv avtikið, nú fyrítøkurnar gera alt arbeiðið fyri Toll- og Skattstovuna. Hetta jattaði hann, at tað fór at verða eitt tað fyrsta, hann fór í holt við, um hann bleiv afturvaldur, men nú er meira enn eitt ár síðani valið, og einki er hent. Spurdur um hetta bleiv gjørt við afturvirkandi kraft vildi hann ikki svara tí spurninginum, men nú má kravið vera, at fyrítøkurnar fáa pengarnir aftur, sum tey hava lagt út fyri at gera

arbeiðið hjá Toll- og Skattstovuni.

Politikkarnir í Føroyum sleppa alt ov lætt, vit kunnu samanbera Bjarna Djurholm við Bent Bendtsen. Hann lovaði undan valinum, at bleiv hann afturvaldur, bleiv avgjaldið upp á 50 oyru stikað upp á kort-flytingarnar, og tað gingi ikki fleiri dagar, so hevði hann stikað avgjaldið. Her hevur Bjarni Djurholm okkurt at læra av. Ein konkretan spurning til Bjarna Djurholm, nær verður avgreiðslugjaldið avtikið?

Monopol, gott vinningsbyti

Thormann Kruse, TeleTech

Hvør kundi ikki hugsað sær at verið partaeigari í monopolfyrítøku. Hesar hava jú inntøkutrygd gjøgnum mopolstöðu sína.

Í kjakinum hevur verið frammí, at Føroya Tele er meiri vert - kann seljast fyri fleiri mió, sum fara í Landskassan - um fyrítøkan framvegis eigur undirstøðukervið.

Hetta er helst ikki tørført hjá nøkrum at síggja, um grundgivið verður fyri hví so er.

Ein og hvør sum setur pengar í eina fyrítøku, vil fegin hava sum mest avkast av pengum sínum, við so góðari trygd sum til ber. Tá FT hevur eina viretuella monopolstöðu eru vánirnar fyri at fáa stórt avkast størri, tí fyrítøkan avger sjálv prísinn á tænastránum og hevur ongan at kappast imóti. Tapararnir vera tey sum nýta tænastránum.

Henda stóða kann samanberast við at Atlantic Airways hevði verið eitt betri aktiv, um felagið eisini átti flogvøllin.

Hetta hevði tryggjað felagnum einkarrættin til føroyaflúgvina við at hava ein »hald teg burtur prís« til evt. kappingarfelagar. So einfalt er tað.

Tað at politikarar skulu stýra vinnulívinum hevur ongantíð roynst og fer tað heldur ikki nú. Skipanin er alt ov stívin og óvísioner.

Tað sum politikarar skulu gera er at skapa karmar fyri at vinnulívið kann trívast undir stóðugum treytum. Hetta merkir, at karmarnir ikki skulu vera broyttir í heilum soleiðis, at onki ber til, men vera so rúm, at nakað ber til, so vinnulívið kann trívast.

Tað, at hava pengar kann vera ein fyrímunur, men kann eisini skjótt vera ein vansi. Hævdur tú nóg mikið av pengum, kanst tú lætt koma í ta stóðu, at tú hevur brúkt nógvar pengar, kanska nógvar for nógvar pengar, tí tú helt at tað fór at bera til hóast undirskot á hvørjum ári. Hetta er ein vansi, tí pengarnir skulu gjaldast aftur, um hetta er til interessentarnar ella til tað almenna.

Ikki at hava nakrar pengar er avmarkandi, men fremur kreativitetin, og ger at tú ikki kanst koma í eins stóra skuld, sum hann sum hevur nógvar pengar.

Kendi vinnulívsmaðurin Richard Branson, Virgin Airlines, hevði ongar pengar, tá ið hann byrjaði flogfelag sítt. Tað tók honum meir enn 6 mánaðir at skrava so mikið saman frá plátusølum sínum, Virgin Records, at luft fekst undir veingirnar á fyrsta flogfarinum.

Fari at enda við at geva Peturi Zachariassen, sum hevur púra rætt, tá ið hann sigur, at: pengar er ongin trygd fyri góðum úrsliti, men tað hjálpir.

